



Α΄ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΟΤΕΧΝΙΚΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΝΟΜΩΝ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος»

Ι. Με τις διατάξεις του υπό ψήφιση Νοσχ εισάγεται νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για την οικονομική αρωγή όσων έχουν ανάγκη από τη διενέργεια δικαστικής ή εξώδικης πράξεως, χωρίς όμως να έχουν την οικονομική δυνατότητα. Υπό το κεφάλαιο Β (άρθρα 6-7 Νοσχ) ρυθμίζεται η νομική βοήθεια σε ποινικές υποθέσεις και, υπό το κεφάλαιο Γ (άρθρα 8-11), η νομική βοήθεια σε υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα. Παραλείπεται όμως να αντιμετωπισθεί το ζήτημα της παροχής νομικής βοήθειας σε διοικητικές διαφορές, αν και σε αυτόν τον τομέα η οικονομική αρωγή του πολίτη φαίνεται εξ ίσου αναγκαία. Η εφαρμογή αντίστοιχων διατάξεων για την παροχή οικονομικής βοήθειας σε όσους ευρίσκονται σε οικονομική ένδεια και ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων έχει γίνει νομολογιακώς δεκτή (ΟλΣτΕ 1160/1989, ΝοΒ 1990, 1056, 1057-1058). Η συμπερίληψη στο συζητούμενο Νοσχ διατάξεων για την παροχή οικονομικής βοήθειας και σε υποθέσεις διοικητικού χαρακτήρα θα επέτρεπε, ίσως, να γίνει η ρύθμιση του προβλήματος κατά τρόπο συνεκτικό και ενιαίο και στους τρεις δικαιοδοτικούς κλάδους. Στην Αιτιολογική Έκθεση επί του υπό ψήφιση Νοσχ γίνεται, βεβαίως, ρητή αναφορά στην ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 194-204 ΚΠολΔ περί ευεργετήματος πενίας «από δικαστήρια άλλων δικαιοδοσιών», δηλαδή προφανώς από τα διοικητικά δικαστήρια. Με τη λύση αυτή επιλέγεται όμως να εφαρμόζονται αναλόγως στις διοικητικές διαφορές και υποθέσεις, διατάξεις προσαρμοσμένες στις ιδιομορφίες της πολιτικής δίκης, αντί να δημιουργηθεί νέο πλήρες σύστημα ανταποκρινόμενο στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του συστήματος απονομής διοικητικής δικαιοσύνης. Άλλωστε, ο τίτλος του υπό ψήφιση Νοσχ υπαινίσσεται τη ρύθμιση του θέματος της παροχής νομικής βοήθειας σε

2

όλους τους δικαιοδοτικούς κλάδους και όχι μόνο στο πλαίσιο της πολιτικής και ποινικής δικαιοδοσίας.

II. Συναφές προς τα ανωτέρω είναι και το ζήτημα της σχέσεως των άρθρων 194-204 ΚΠολΔ περί ευεργετήματος πενίας, που σήμερα ισχύουν, προς τις διατάξεις του υπό ψήφιση Νσχ. Το άρθρο 16 παρ. 1 Νσχ προβλέπει σχετικά ότι «[γ]ια την παροχή νομικής βοήθειας σε υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου αποκλείεται η εφαρμογή του εικοστού δευτέρου κεφαλαίου του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (άρθρα 194 έως 204)». Όπως εξηγείται στην Αιτιολογική Έκθεση, με τη διατύπωση αυτή δεν καταργούνται τα άρθρα 194-204 ΚΠολΔ, αλλά παραμερίζεται η ισχύς τους όταν πρόκειται να δοθεί οικονομική βοήθεια σε υποθέσεις ιδιωτικού δικαίου, για να μην επηρεασθεί η ανάλογη εφαρμογή τους από τα διοικητικά δικαστήρια. Ο παρωχημένος όρος «ευεργέτημα πενίας» διατηρείται επομένως στην έννομη τάξη μας.

III. Το άρθρο 8 καθορίζει το αρμόδιο όργανο, ενώπιον του οποίου υποβάλλονται οι αιτήσεις για την παροχή νομικής βοήθειας σε υποθέσεις αστικού και εμπορικού χαρακτήρα. Κατά των αποφάσεων του οργάνου αυτού, προφανώς των απορριπτικών της αιτήσεως, ασκείται προσφυγή ενώπιον του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, η οποία εκδικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Ενώπιον του δικαστηρίου αυτού ο αιτών δεν θα έχει υποχρέωση να παρίσταται με πληρεξούσιο δικηγόρο (94 παρ. 2 στοιχ. β ΚΠολΔ). Η διάταξη δεν προβλέπει όμως την προθεσμία, εντός της οποίας πρέπει να ασκηθεί η προσφυγή. Το άρθρο 2 παρ. 3 Νσχ προβλέπει μόνο ότι η αίτηση προς το αρμόδιο όργανο για την παροχή νομικής βοήθειας υποβάλλεται τουλάχιστον δεκαπέντε ημέρες πριν από τη δικαστική ή εξώδικη πράξη, για την οποία ζητείται αυτή, δεν υπάρχει όμως κάποια ένδειξη για τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής κατά της απορριπτικής απόφασης. Προς αποφυγή προβλημάτων, δεν θα ήταν ίσως άσκοπο να υπάρξει σχετική ρύθμιση.

IV. Γενικότερα, το πρόβλημα της διαδρομής των προθεσμιών όσο εκκρεμεί η διαδικασία χορηγήσεως νομικής βοήθειας είναι ιδιαίτερος σοβαρό και μπορεί να καταστήσει την εισαγόμενη αγωγή αναποτελεσματική. Προβλέπει, λ.χ., το άρθρο 9 παρ. 4 Νσχ ότι, υπό συγκεκριμένους όρους, είναι δυνατή η παροχή νομικής βοήθειας και σε περιπτώσεις άσκησης ένδικων μέσων. Το χρονικό διάστημα κατά το οποίο εκκρεμεί η διαδικασία χορηγήσεως της νομικής βοήθειας μπορεί όμως να εκταθεί σε τέτοιο μήκος, ώστε να απολε-

σθεί η προθεσμία για την άσκηση του ένδικου μέσου. Λόγοι αποτελεσματικότητας θα επέβαλαν ίσως μία ρύθμιση, δυνάμει της οποίας θα αναστέλλεται η προθεσμία ασκήσεως των ένδικων μέσων για όσο χρόνο εκκρεμεί η διαδικασία χορηγήσεως της νομικής βοήθειας.

Αθήνα, 9 Ιανουαρίου 2004

Ο εισηγητής

Στέλιος Ν. Κουσουλής

Επίκ. Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Προϊστάμενος του Α' Τμήματος Νομοτεχνικής Επεξεργασίας

Ο Προϊστάμενος της Α' Διεύθυνσης

Επιστημονικών Μελετών

Αντώνης Μ. Παντελής

Καθηγητής Νομικής Παν/μίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου

Κώστας Μαυριάς

Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών